

Jakub Gazda

Percepcja faktów w ekonomii głównego nurtu

Studia i Prace Wydziału Nauk Ekonomicznych i Zarządzania 44/2, 87-95

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

DOI: 10.18276/sip.2016.44/2-07

Jakub Gazda*

Uniwersytet Ekonomiczny w Poznaniu

PERCEPCJA FAKTÓW W EKONOMII GŁÓWNEGO NURTU

STRESZCZENIE

Celem artykułu jest rekonstrukcja i systematyzacja percepcji faktów w ekonomii głównego nurtu, zwłaszcza w świetle koncepcji „stylizowanych faktów”. „Stylizowane fakty” mogą być definiowane jako ogólne prawidłowości zidentyfikowanych cech statystycznych ekonomicznych szeregów czasowych. Koncepcja ta pełniła kluczową rolę w rozwoju myśli ekonomicznej końca XX wieku. Stanowiła trzon zarówno rozwoju szkoły realnego cyklu koniunkturalnego (*Real Business Cycle* – RBC), jak również płaszczyznę konsensusu w toku krystalizowania się nowej syntezy neoklasycznej (*New Neoclassical Synthesis* – NNS) i powstających w jej ramach dynamicznych stochastycznych modeli równowagi ogólnej (*Dynamic Stochastic General Equilibrium* – DSGE). Siłą faktów jest ich niezależność od struktur teoretycznych i idący za tym obiektywizm umożliwiający konsens, często przeciwległych paradygmatycznie stanowisk, na mapie współczesnej ekonomii. W związku z powyższym fakty dla makroekonomii mogą stanowić rodzaj ostatecznej falsyfikacji.

Słowa kluczowe: nowa synteza neoklasyczna, teoria realnego cyklu koniunkturalnego, „stylizowane fakty”

* E-mail: j.gazda@ue.poznan.pl

Wprowadzenie

„Stylizowane fakty” można definiować jako ogólne prawidłowości zidentyfikowanych cech statystycznych ekonomicznych szeregów czasowych. Prezentacja koncepcji „stylizowanych faktów”¹ była kluczowym punktem w rozwoju ilościowych badań ekonomicznych, a przez nie – współczesnej teorii ekonomii. Od tej pory cechą dobrej teorii ekonomicznej było takie wyspecyfikowanie modelu, żeby właściwie odtwarzał zależności opisywane przez „stylizowane fakty”. Podwaliny badań nad ogólnymi zależnościami w gospodarce położyła założona w Stanach Zjednoczonych w 1920 roku instytucja National Bureau of Economic Research, w szczególności zaś pionierskie badania Arthura Burnsa i Wesleya Mitchella, które zaowocowały pracą *Measuring Business Cycles*, opublikowaną w 1946 roku. W książce tej autorzy zaproponowali „klasyczną” obecnie definicję cyklu koniunkturalnego: „Cykle koniunkturalne są pewnego rodzaju fluktuacjami obserwowanymi w ogólnej działalności gospodarczej narodów, które organizują swoją pracę głównie w formie przedsiębiorstw obliczonych na zysk. Cykl składa się z ekspansji występującej mniej więcej w tym samym czasie w licznych dziedzinach działalności gospodarczej, po której następuje podobnie powszechna recesja, okres kurczenia się działalności i potem ożywienia przechodzącego w fazę ekspansji kolejnego cyklu; ta sekwencja zmian powtarza się, ale nie periodycznie – pod względem długości cykle koniunkturalne wahają się od ponad jednego roku do dziesięciu lub dwunastu lat”² (Burns, Mitchell, 1946, s. 53). W odróżnieniu od panujących wówczas trendów w badaniach ekonomicznych, skupiono się w niej głównie na dynamice zjawisk gospodarczych.

Fakty są same w sobie bezdyskusyjne. Należy zwrócić uwagę, iż nie są one oszacowaniem czy też miarą. Jednak np. w przypadku zjawiska cyklu koniunkturalnego bywa, że postrzeganie procesów generujących fluktuacje, jak i „stylizowanych faktów”, jest różne. W zależności od szkoły myśli ekonomicznej przypisuje się poszczególным zdarzeniom gospodarczym różną moc wpływania na poszczególne stylizowane fakty. Jako istotny głos w dyskusji należy potraktować zdanie V. Zarnowitza (1992, s. 23), że w przypadku opisu zjawiska cyklu koniunkturalnego prezentacja ważniejszych „stylizowanych faktów” jest polem badań rządzącym się własnymi zasadami. S. Fischer uważa, że różnice zdań pomiędzy makroekonomistami mają

¹ Zapis i tłumaczenie angielskiego terminu *Stylized Facts* za Adamem Szeworskim.

² Definicja w przekładzie A. Szeworskiego, cyt. za: Snowdon, Vane, Wynarczyk, 1998, s. 39.

głównie charakter teoretyczny (Snowdon, Vane, Wynarczyk, 1998, s. 41). Bywa, że interpretacje makroekonomii teoretycznej prezentowane w sposób niepowiązany z modelem i wygodny do realizacji aktualnych potrzeb politycznych na polu praktyki polityki gospodarczej, wypaczają jej wizerunek. Niewątpliwie, większa zgoda na polu mikro- niż makroekonomii wynika zarówno z niższych standardów empirycznych na polu mikroekonomii, jak również z braku tak burzliwej dyskusji na temat modelu gospodarki na poziomie makro.

1. Fakty w modelach realnego cyklu koniunkturalnego

Już przed pojawieniem się struktur teoretycznych powstających w ramach szkoły realnego cyklu koniunkturalnego, przedstawiciele nowej ekonomii klasycznej (*New Classical Economics* – NCE) przenieśli środek ciężkości swoich zainteresowań w kierunku wzajemnych zależności zmiennych makroekonomicznych, czego wyrazem była zaproponowana przez T. Sargenta definicja zjawiska cyklu koniunkturalnego: „cykl koniunkturalny to zjawisko łączące szereg istotnych agregatów makroekonomicznych (np. PKB czy stopa bezrobocia) charakteryzujące się wysokim stopniem wzajemnej współzależności i krótkimi amplitudami wahań” (Sargent, 1979, s. 256). W tabeli 1 przedstawiono główne „stylizowane fakty” obserwowane we współczesnych gospodarkach.

Tabela 1. „Stylizowane fakty” obserwowane w rozwiniętych gospodarkach

Zmienna	Kierunek oddziaływania
Produkcja przemysłowa	procykliczna
Konsumpcja	procykliczna
Wydatki rządowe	procykliczne
Wydatki na inwestycje sektora przemysłowego	procykliczne
Wydatki na inwestycje gospodarstw domowych	procykliczne
Zatrudnienie	procykliczne
Bezrobocie	antycykliczne
Średnia produktywność	procykliczna
Płaca realna	procykliczna
Inflacja	procykliczna
Nominalna stopa procentowa	procykliczna

Źródło: Abel, Bernanke (2001), s. 288.

Obszar zainteresowań przedstawicieli szkoły realnego cyklu koniunkturalnego obejmuje przede wszystkim relacje pomiędzy teorią a faktami. Spowodowane jest to zarzutami stawianymi wobec dokonań reprezentantów paradygmatu klasycznego w początku XX wieku dotyczącymi braku takowych powiązań. Dopiero mający miejsce w drugiej połowie XX wieku znaczący postęp w zakresie ilościowej analizy ekonomicznej umożliwił realny odpór tak stawianym zarzutom. Przy założeniu, że podstawowym celem analizy makroekonomicznej jest wyjaśnienie zjawisk obejmujących zmiany w obszarach: zagregowanej produkcji, zatrudnienia i poziomu cen, to w ramach współczesnej makroekonomii można wyróżnić wiele nurtów badawczych starających się dokonać tego na swój sposób. W szkole realnego cyklu koniunkturalnego zasadniczo w ten sam sposób, jak u T. Sargenta (1979, s. 199) i R.E. Lucasa (1977, s. 7–29), postrzegane jest zjawisko wahań ogólnogospodarczych. Zatem kwestią wymagającą szerszego wyjaśnienia jest omówienie przyjętej metodyki oceny modeli RBC uwzględniającej relację struktury teoretycznej z faktami.

Modelowanie zjawisk gospodarczych w sposób nawiązujący do teorii realnego cyklu koniunkturalnego zasadza się na wykorzystaniu równań neoklasycznego modelu wzrostu gospodarczego i poddaniu ich stochastycznym szokom o charakterze podażowym, a następnie porównaniu otrzymanych wyników z obserwacjami gospodarki. W związku z tym, że natura modeli wykorzystywanych przez przedstawicieli szkoły realnego cyklu koniunkturalnego nie pozwala na klasyczne testowanie ekonometryczne w celu zbadania ilościowych implikacji tych struktur, stosuje się wielostopniową procedurę kalibrowania – symulacji, zwaną również eksperymentem obliczeniowym. Czynności umożliwiające rozwiązanie nieliniowego modelu równowagi ogólnej zawierają się w następujących po sobie krokach (Cooley, Prescott, 1995, s. 15–16; Kydland, Prescott, 1996, s. 69–85; Cooley, 1997, s. 55–69):

- ustalenie równań opisujących decyzje konsumpcyjne i produkcyjne podmiotów w stanie równowagi modelu,
- linearyzacja równań i przekształcenie zmiennych do postaci odchyłeń od stanu ustalonego,
- dobór parametrów stanu ustalonego (kalibrowanie), przy wykorzystaniu wcześniej zgromadzonych danych statystycznych, oraz wiedzy na temat „stylizowanych faktów” (jeśli nie ma żadnych informacji, to należy dobrać parametry tak, aby model był w stanie naśladować rzeczywiste zachowanie się zmiennych),

- poddanie modelowej gospodarki szeregowi przypadkowych wstrząsów strony podażowej,
- porównanie otrzymanych charakterystyk z obserwowanym stanem gospodarki.

Celem powyższych działań jest wykazanie, że przyjęty przez badacza model gospodarki, poddawany serii wstrząsów o charakterze podażowym, może generować fluktuacje przypominające rzeczywiste zmiany głównych agregatów makroekonomicznych. Dokonując przeglądu metodologii związanej z cyklem koniunkturalnym, R.E. Lucas stwierdził, że nadrzędnym celem ekonomii jest: „pełne i klarowne odwzorowanie systemu gospodarczego mogące następnie posłużyć jako laboratorium do badania skutków tych typów polityki, w przypadku których eksperymentowanie na rzeczywistej gospodarce wiązałoby się ze zbyt wysokimi kosztami” (Lucas, 1980, s. 697). W związku z powyższym, podstawowym zadaniem makroekonomistów jest zbudowanie imitacji gospodarki. Zdaniem Lucasa, z powodu braku możliwości bezpośredniego testowania przez ekonomistów wszystkich alternatywnych typów polityki na rzeczywistej gospodarce, postęp w analizie ekonomicznej zależy od teoretycznego udoskonalania tego obszaru wiedzy (sztucznych gospodarek). Podejście do modelowania gospodarki reprezentowane przez Lucasa stanowi najważniejszy punkt odniesienia zarówno dla teorii realnego cyklu koniunkturalnego, jak i nowej syntezy neoklasycznej. Dobrze wyspecyfikowany model RBC powinien właściwie replikować „stylizowane fakty” i takim stanowiskiem przedstawiciele szkoły realnego cyklu koniunkturalnego stawiają fakty w centralnym miejscu swojej teorii, tworząc nowy punkt odniesienia dla makroekonomii.

2. Fakty w nowej syntezie neoklasycznej

Na podstawie rozważań dotyczących „stylizowanych faktów” można zauważyć, że celem współczesnej analizy ekonomicznej jest bez wątpienia percepcja gospodarki jako całości, a nie zainteresowanie analizą pojedynczych zjawisk (Hamilton, 2005). M. Morgan scharakteryzowała fakty jako fragmenty wiedzy, których możemy być pewni (Morgan, 2011, s. 7), co implikuje ich szczególną rolę w przełomowych momentach rozwoju makroekonomii. Żywym przykładem jest proces krystalizowania się nowej syntezy neoklasycznej, gdzie właśnie fakty wyznaczały limity w zakresie ustępowania pola na rzecz przeciwnika przez przeciwnie par-

dygmatycznie obozy w bitwie o umocnienie nowego sposobu uprawiania ekonomii. Uczestnicy sporu bronili kluczowych faktów, na których dotychczas budowali własne struktury teoretyczne z jednej strony, z drugiej jednak zdawali sobie sprawę z konieczności budowania wspólnego stanowiska, nawet w oparciu o odrzucone do tej pory przesłanki. W ten sposób, w oparciu o włączone bezpośrednio z modeli RBC neoklasyczne podstawy mikroekonomiczne, na które składa się międzyokresowy model optymalizacji reprezentatywnego podmiotu ekonomicznego przy założeniu racjonalnie formułowanych oczekiwań na dynamicznie zrównoważonym rynku (Gazda, 2011), powstały struktury teoretyczne w ramach nowej syntezy neoklasycznej. Oprócz tego z mikropodstaw, z modeli realnego cyklu koniunkturalnego przejęto założenia procesu ewaluacji modelu z uwzględnieniem konieczności replikowania faktów przez strukturę teoretyczną. Z nowej ekonomii keynesowskiej (*New Keynesian Economics* – NKE) przejęto założenie o tym, że rynek ma charakter konkurencji monopolistycznej, gdzie ceny nominalne zmieniają się jedynie sporadycznie. Przejściowa sztywność cenowa sprawia, że poziom aktywności gospodarczej jest zdeterminowany wielkością popytu zagregowanego, na który mogą wpływać nieoczekiwane zmiany w polityce monetarnej. Charakterystyczny dla NKE pogląd, zgodnie z którym głównym źródłem fluktuacji gospodarczych są wahania wielkości podaży pieniądza, stracił na znaczeniu. W modelach powstających w ramach nowej syntezy neoklasycznej sugeruje się, że dla przejściowych wahań ogólnogospodarczych fundamentalne są, podobnie jak w RBC, szoki o charakterze podażowym. Stąd też wniosek, że wahań wielkości produkcji i zatrudnienia nie należy postrzegać jako problemu wymagającego odgórnych interwencji. Zmiany poziomu produkcji i zatrudnienia stanowią naturalne reakcje gospodarki na zakłócenia realne (Goodfriend, King, 1997; Bludnik, 2010).

Nowa synteza neoklasyczna dawała nadzieję porozumienia na gruncie makroekonomii. W ocenie Goodfrienda i Kinga (1997) integracja z pozoru sprzecznych ze sobą elementów pozwoliła połączyć skrajne stanowiska i zbudować spójną metodykę analizy gospodarki. Jednak podejście oferowane przez nową syntezę neoklasyczną nie jest pozbawione wad. Cały czas zawiera elementy, które są impulsami do sporów dla przedstawicieli konkurencyjnych paradygmatów. Dodatkowo, zwłaszcza podstawowy model NNS, charakteryzuje się podatnością na włączanie do analizy dodatkowych założeń, które mogą zmieniać wyniki analiz i utrudniać formułowanie właściwych wniosków dla makroekonomii. Nie bez znaczenia dla ogólnej oceny

modeli DSGE była powszechna krytyka, z jaką spotkały się one w początkowym okresie obecnego kryzysu finansowego (Wojtyna, 2014, s. 193). Powstało wtedy wrażenie, że musi dojść do gwałtownych zmian we współczesnej ekonomii. Pomimo upływu niemalże dekady od początku kryzysu nie nastąpiły w głównym nurcie ekonomii większe zmiany i przynajmniej z dzisiejszego punktu widzenia makroekonomia, która zasadza się na akceptacji koncepcji Lucasa (1980), dalej stanowi główny nurt współczesnej makroekonomii.

Podsumowanie

Na podstawie rozważań dotyczących roli faktów można zauważyć, że celem współczesnej analizy ekonomicznej jest percepcja gospodarki jako całości, a nie zainteresowanie pojedynczymi zjawiskami (Hamilton, 2005). W oparciu o założenia i metodykę wypracowaną w szkole realnego cyklu koniunkturalnego rozwijane są struktury teoretyczne w ramach nowej syntezy neoklasycznej, również traktujące relację faktów z rzeczywistością jako kluczowy element analizy makroekonomicznej. Pomimo wielu niedoskonałości modele te dalej są rozwijane i stanowią główny nurt współczesnej makroekonomii.

Literatura

- Abel, A.B., Bernanke, B.S. (2001). *Macroeconomics*. New York: Addison-Wesley.
- Bludnik, I. (2010). Nowa synteza neoklasyczna w makroekonomii. *Bank i Kredyt*, 41 (2), 43–70.
- Burns, A., Mitchell, W. (1946). *Measuring Business Cycles*. New York: National Bureau of Economic Research.
- Cooley, T.F. (1997). Calibrated Models. *Oxford Review of Economic Policy*, 13 (3), 55–69.
- Cooley, T.F., Prescott, E.C. (1995). Economic Growth and Business Cycles. W: T.F. Cooley (red.), *Frontiers of Business Cycle Research*, s. 15–16. Princeton: Princeton University Press.
- Gazda, J. (2011). Próba identyfikacji tendencji recesyjnych w Polsce z zastosowaniem modeli realnego cyklu koniunkturalnego. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu*, 215, 39–50.
- Goodfriend, M., King, R.G. (1997). The New Neoclassical Synthesis and the Role of Monetary Policy. *NBER Macroeconomics Annual*, 12.

- Hamilton, J.D. (2005). What's Real About the Business Cycle. *Federal Reserve Bank of St. Louis Review*, 87, 435–452.
- Kydland, F.E., Prescott, E.C. (1996). *The Computational Experiment: An Econometric Tool*. *Journal of Economic Perspective*, 10, 69–85.
- Lucas, R.E. Jr. (1980). *Methods and Problems in Business Cycle Theory*. *Journal of Money, Credit and Banking*, 12, Part 2, 696–715.
- Lucas, R.E. Jr. (1977). *Understanding Business Cycles*. Carnegie-Rochester Conference Series on Public Policy, 5, 7–29.
- Morgan, M. (2012). *The World in the Model: how Economist Work and Think*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Morgan, M. (2011). *Traveling Facets, How well do facts travel*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Rebelo, S. (2005). Real Business Cycle Models: Past, Present, and Future. *NBER Working Paper*, 11401, June.
- Sargent, T.J. (1979). *Macroeconomic Theory*. New York: Academic Press.
- Snowdon, B., Vane, H.R., Wynarczyk, P. (1998). *Współczesne nurty teorii makroekonomii*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Wojtyna, A. (2014). Czy kryzys w teorii ekonomii jest głębszy niż w gospodarce? *Ekonomista*, 3.
- Zarnovitz, V. (1985). Recent Work on Business Cycles. *Journal of Economic Literature*, 23, s. 523–580.
- Zarnowitz, V. (1992). *Business Cycles: Theory, History, Indicators and Forecasting*. Chicago: University of Chicago Press.

PERCEPTION OF THE FACTS IN MAINSTREAM ECONOMICS

Abstract

The aim of the article is to reconstruct and systematize the perception of the facts in mainstream economics, especially in light of the concept of “stylized facts”. “Stylized facts” can be defined as a general regularities of identified features of the economic time series. The concept of “stylized facts” served a key role in the development of economic thought the end of the twentieth century. It constituted the core of both school Real Business Cycle (RBC) as well as the plane consensus in the course of crystallization of the New Neoclassical Synthe-

sis NNS and emerging of Dynamic Stochastic General Equilibrium models (DSGE) within it. The strength of the facts is their independence from the theoretical model and objectivity allowing consensus, often of paradigmatically opposite positions on the map of contemporary economics. In view of the above, facts for macroeconomics can be seen as kind of final falsification.

Keywords: new neoclassical synthesis, real business cycle theory, “stylized facts”

Kody JEL: B22, E12, E13